

Sygn. akt I C 144/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Przemysław Jagosz

Protokolant prac. sąd. Natalia Indyka

po rozpoznaniu w dniu 28 września 2020 r., w Olsztynie, na rozprawie,

sprawy z powództwa **A. G. (1) i A. G. (2)**

przeciwko (...) **Bank (...) w W. prowadzącemu w Polsce działalność za pośrednictwem oddziału: (...) Bank (...) (Spółka Akcyjna) Oddział w Polsce**

o ustalenie i zapłatę

I. oddala powództwo o ustalenie nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej w dniu 20.08.2008 r. pomiędzy powodami i poprzednikiem prawnym pozwanego;

II. oddala powództwo o zapłatę kwoty 3 566,44 franków szwajcarskich (CHF) w całości;

III. ustala, że nie wiąże powodów względem pozwanego § 2 ust. 1 zdanie drugie umowy o kredyt hipoteczny nr (...) zawartej w dniu 20.08.2008 r. pomiędzy powodami i poprzednikiem prawnym pozwanego, a nadto § 2 pkt 2 i 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 2 oraz § 23 Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) stanowiącego część wymienionej umowy i oddala powództwo o ustalenie bezskuteczności w pozostałej części;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 500 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu.

Sygn. akt I C 144/20

UZASADNIENIE

Powodowie ostatecznie (po modyfikacji powództwa – k. 265) żądali:

1) ustalenia nieważności umowy kredytu nr (...) zawartej w dniu 20.08.2008 r. z poprzednikiem prawnym pozwanego banku,

2) zasądzenia od pozwanego kwoty 3 566,44 franków szwajcarskich (CHF) z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (17.02.2020 r. – k. 4),

ewentualnie:

3) na wypadek oddalenia roszczeń z pkt. 1 i 2 - ustalenia, że nie są dla nich wiążące postanowienia § 2 ust. 1 zdanie drugie, § 6 ust. 6, § 14 ust. 1 umowy oraz § 2 pkt 2, 12, § 7 ust. 4, § 9 ust. 1 i 2, § 11 ust. 1 i 2, § 23 Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez (...) nr (...),

ewentualnie i wyłącznie na wypadek oddalenia powództwa z przyczyny uznania, że powodowie nie mają interesu prawnego w domaganiu się żądania ustalenia nieważności lub ustalenia częściowej bezskuteczności umowy (por. wyjaśnienie na rozprawie w dniu 28.09.2020 r.):

4) zasądzenia od pozwanego kwoty 56 442,38 zł i 31 171,20 CHF z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,

a nadto zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu tych żądań wskazali, że umowa i załączony do niej regulamin zawierają niedozwolone postanowienia dotyczące indeksacji wysokości zaciągniętego kredytu oraz wysokości rat spłaty w oparciu o miernik w postaci franka szwajcarskiego ustalany dowolnie przez pozwanego, co sprawia, że zobowiązania stron nie zostały jasno określone, gdyż to pozwany mógł dowolnie jej kształtować. Przez to umowa jest sprzeczna z art. 69 prawa bankowego, art. 353¹ Kodeksu cywilnego (k.c.) oraz zasadami współżycia społecznego i wskutek tego nieważna.

Nieważność umowy skutkuje koniecznością zwrotu świadczeń, wobec czego w ich ocenie pozwany winien im oddać kwotę, jaką wpłacili w wykonaniu umowy, w zakresie nadwyżki ponad kwotę udzielonego im kredytu w okresie od 26.02.2010 r. do 27.09.2019 r., obejmujący okres 10 lat przed wytoczeniem powództwa. W tym czasie wpłacili 56 442,38 złotych polskich (PLN) oraz 31 171,20 franków szwajcarskich (CHF), co w całości stanowiło nienależne świadczenie, jednak dochodzą tylko jego części (3 566,44 CHF), stanowiącej różnicę między kwotą wypłaconego kredytu a sumą wpłat, jakich dokonali na poczet jego spłaty.

Roszczenie ewentualne zostało natomiast sformułowane na wypadek oddalenia powództwa o ustalenie nieważności umowy z przyczyny uznania, że powodowie nie mają interesu prawnego w jego dochodzeniu. W takim przypadku, nadal z powołaniem się na nieważność umowy, powodowie dochodzą ewentualnie zapłaty całej kwoty w PLN i CHF, jaką wpłacili w jej wykonaniu w okresie od 26.02.2010 r. do 27.09.2019 r.

(pozew, pismo modyfikujące k. 265, wyjaśnienia na rozprawie k. 273)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, wskazując, że:

- a) powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy,
- b) powodowie mieli możliwość negocjowania umowy i byli należycie poinformowani o ryzykach związanych z umową, a kwestionowane postanowienia zostały z nimi indywidualnie uzgodnione,
- c) umowa została ukształtowana jednoznacznie, zgodnie z dobrymi obyczajami oraz bez rażącego naruszenia interesów powodów jako konsumentów,
- d) nie kształtował dowolnie kursu franka szwajcarskiego,
- e) powodowie zdecydowali się na zawarcie aneksu, który umożliwił im dokonywanie spłat bezpośrednio w walucie indeksacyjnej, co stanowiło odnowienie w rozumieniu art. 506 k.c.,
- f) roszczenia powodów są przedawnione.

(odpowiedź na pozew)

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron i niekwestionowanych przez nie dokumentów oraz zeznań samych powodów za bezspornie wykazane można uznać, że:

1. Powodowie z poprzednikiem prawnym pozwanego banku (dalej jako pozwany lub Bank) podpisali umowę o kredyt hipoteczny nr (...) w dniu 20.08.2008 r. (umowa kredytu k. 25 i nast.).
2. Powodowie podpisali umowę jako konsumenci.
3. Umowa została podpisana na podstawie wniosku kredytowego, w którym kwotę wnioskowanego kredytu powodowie oznaczyli w walucie polskiej, wskazując jako walutę kredytu walutę szwajcarską z okresem 240 miesięcy spłaty (k. 128).
4. Przy składaniu wniosku powodowie podpisali oświadczenie, że są świadomi ryzyka związanego z kwestią ryzyka kursowego i możliwych zmian wysokości zobowiązania Banku oraz wysokości raty spłaty w zależności od zmian kursu, jak również tego, że kredyt zostanie wypłacony w PLN, a nadto, że rezygnują z zaciągnięcia kredytu w złotych; jednocześnie potwierdzili, że znane są im postanowienia Regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez pozwanego w odniesieniu do kredytów indeksowanych do waluty obcej (por. oświadczenie k. 132). Podobne oświadczenie powodowie złożyli przy zawieraniu umowy (k. 145).
5. Zgodnie z umową Bank udzielił powodom kredytu w kwocie 166 643,32 zł (PLN) na spłatę kredytu mieszkaniowego w innym banku (§ 2.1, § 2.2 - k. 25).
6. W § 2.1. odrębnie wskazano, że „Kredyt jest indeksowany do waluty obcej CHF.”
7. Okres kredytowania ustalono na 228 miesięcy (§ 2.3 i § 6.4).
8. Raty spłaty określono jako miesięczne, obejmujące kapitał i odsetki (§ 6).
9. Prowizję od kredytu określono w walucie polskiej w wysokości 0,00 zł.
10. Oprocentowanie kredytu ustalono jako zmienne i stanowiące sumę stałej marży oraz stopy referencyjnej LIBOR 3M (CHF), przy czym zasady zmiany określono w regulaminie (§ 3 umowy i § 5 regulaminu – k. 33).
11. Raty kredytu miały być pobierane z rachunku wskazanego przez kredytobiorców w oddzielnym dokumencie, stanowiącym pełnomocnictwo dla Banku do pobierania należności, przy czym kredytobiorcy zobowiązywali się do utrzymywania na tym rachunku wystarczających środków (§ 6.6 umowy i pełnomocnictwo k. 48).
12. Zasady wypłaty kredytu zostały określone w „Regulaminie kredytu hipotecznego udzielanego przez (...)”, stanowiącego integralną część umowy (§ 1).
13. Zgodnie z tym regulaminem, w przypadku kredytów indeksowanych do waluty obcej (por. k. 54-58):
 - a) kredyt był udzielany w złotych (§ 4.1),
 - b) uruchomienie kredytu miało następować w PLN według kursu nie niższego niż **kurs kupna** zgodnie z Tabelą obowiązującą w momencie wypłaty środków lub poszczególnych transz, zaś w przypadku gdyby wypłacone środki nie pokrywały kwoty zobowiązania lub inwestycji, na poczet której udzielono kredytu, kredytobiorca był zobowiązany do pokrycia ewentualnej różnicy (§ 7.4 i § 7.5),
 - c) saldo kredytu miało być wyrażone w walucie obcej (§ 7.4),
 - d) raty spłaty miały być wyrażone w walucie obcej i pobierane z rachunku bankowego kredytobiorców prowadzonego w PLN, według **kursu sprzedaży** zgodnie z Tabelą obowiązującą w Banku na koniec ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień wymagalności raty (§ 9.2),
 - e) Tabelę zdefiniowano jako Tabelę kursów walut obcych obowiązującą w Banku (§ 2 pkt 12).

14. Żadne postanowienie umowy ani regulaminu nie wskazywało, w jaki sposób Bank ustala kursy walut w ramach wskazanej „Tabeli”.

15. Jednocześnie z umową kredytu jej strony podpisały „Warunki udzielenia elastycznego kredytu domowego” przyznającego kredytobiorcom m.in. prawo do obniżenia lub podwyższenia raty spłaty (w pewnych granicach i w pewnym okresie) lub zawieszenia terminu spłaty raty (k. 41-43).

16. Po uruchomieniu kredytu w umówionej kwocie jego spłata następowała w ratach pobieranych przez pozwanego z rachunku powodów w PLN, poczynając od 29.09.2008 r. (zaświadczenie k. 57 i dalej).

17. W dniu 10.04.2013 r. strony podpisały aneks nr (...), w którym umożliwiono spłatę kredytu w CHF, czyli w walucie do której indeksowano kredyt, z jednoczesnym zobowiązaniem kredytobiorców do posiadania rachunku bankowego w tej walucie u pozwanego. W ramach tego aneksu umożliwiono spłatę w walucie indeksacyjnej wyłącznie kapitału kredytu i odsetek, zaś opłaty i prowizje nadal miały być pobierane z rachunku prowadzonego w walucie polskiej (aneks k. 53-55).

18. Do daty zawarcia aneksu powodowie spłacali kredyt w PLN, zaś po jego podpisaniu rozpoczęli spłatę w CHF (bezsporne, zaświadczenie k. 57-64, por. także k. 60 i 61, pismo powodów k. 80).

19. W okresie od 26.02.2010 r. do 27.09.2019 r., na poczet spłaty kredytu od pozwanych pobrano 56 442,38 PLN oraz 31 171,20 CHF.

Sąd zważył, co następuje:

1. Powodowie domagali się w pierwszym rzędzie ustalenia nieważności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym z uwagi na zawarcie w niej niedozwolonych i nieskutecznych postanowień umownych, a nadto zwrotu kwoty, jaką pobrano od nich nienależnie w wykonaniu tej umowy, która stanowi różnicę między kwotą wypłaconego im kredytu, a kwotą, jaką już zwrócili Bankowi (por. wyjaśnienie na rozprawie w dniu 28.09.2020 r.).

2. Jako roszczenie ewentualne - na wypadek oddalenia powództwa o ustalenie nieważności umowy - żądali ustalenia bezskuteczności względem nich niektórych jej postanowień (braku związania tymi postanowieniami).

3. Jako kolejne roszczenie ewentualne – na wypadek oddalenia powództwa o ustalenie nieważności z uwagi na stwierdzenie braku interesu prawnego w wystąpieniu z takim powództwem – zażądali zapłaty 56 442,38 zł i 31 171,20 CHF.

4. Powyższe oznacza, że w pierwszej kolejności należało rozstrzygnąć o żądaniach wskazanych wyżej w pkt. 1, zaś o następnych – wyłącznie w przypadku zaistnienia przesłanek, które je aktualizowały.

5. Wszystkie swoje roszczenia powodowie wywodzili w istocie z faktu zawarcia w umowie niedozwolonych postanowień umownych dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie, wskazując, że skutkiem tego umowa jest sprzeczna z prawem i zasadami współżycia społecznego.

6. Odnosząc się w pierwszej kolejności do roszczenia o ustalenie, należy wskazać, że zgodnie z art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.) można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również – na co słusznie wskazywał Bank - że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom.

7. Jak już wskazano, powodowie zażądali jednocześnie stwierdzenia nieważności całej umowy, ewentualnie stwierdzenia bezskuteczności niektórych jej zapisów, a nadto zwrotu części pieniędzy, które zostały pobrane przez pozwanego w wykonaniu nieważnej lub częściowo bezskutecznej umowy.

8. W ocenie Sądu samo uwzględnienie powództwa o zwrot pobranych pieniędzy nie wyczerpuje interesu prawnego powodów w odniesieniu do stwierdzenia nieważności lub częściowej bezskuteczności umowy kredytowej łączącej ich z pozwanym. Interes prawny powodów w wytoczeniu takiego powództwa polega bowiem na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie tej umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych jej postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ Kodeksu cywilnego (k.c.) skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jaką jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn (np. z tytułu zaległych rat, wskutek wypowiedzenia umowy, dokonania nadpłaty), zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle tej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu, wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące.

9. Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez powodów i poprzednika prawnego pozwanego i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

10. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (166 643,32 PLN), cel, na jaki został udzielony (spłata kredytu w innym banku), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

11. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu miała być indeksowana kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednio do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (CHF).

12. Art. 358¹ § 2 k.c. przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

13. Jak wynika z załączników do wniosku kredytowego powodowie uzyskali możliwość zapoznania się z ryzykami wynikającymi z możliwości zmiany oprocentowania i kursu waluty (w tym możliwości zmiany wysokości zobowiązania Banku i ich własnego), zrezygnowali z kredytu w złotych i wybrali kredyt indeksowany do waluty szwajcarskiej, na dowód czego podpisali stosowne oświadczenie. Nie ma przy tym znaczenia, że – jak wynika z ich zeznań - nie przeczytali tych dokumentów. Mieli bowiem taką możliwość, lecz z niej nie skorzystali i trudno, aby ze swojego własnego zaniechania wywodzili korzystne dla siebie skutki prawne. Fakt podpisania stosownych oświadczeń w ramach umowy lub przy okazji jej zawierania nie oznacza jednak, że wszystkie postanowienia w niej zawarte zostały indywidualnie uzgodnione.

14. Zważywszy, że wniosek kredytowy dotyczył kredytu w walucie polskiej, zaś postanowienia umowy i regulaminu (stanowiącego jej integralną część) wyraźnie wskazują, że Bank udziela kredytu w złotych polskich, a jego spłata

następuje przez pobieranie należnych rat z rachunku prowadzonego również w tej walucie, nie ulega wątpliwości, że strony zamierzały zawrzeć umowę kredytu bankowego w tej właśnie walucie, która była jednocześnie walutą zobowiązania, jak i jego wykonania.

15. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego na podstawie nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie z dniem 26.08.2011 r.

16. Taka umowa jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego.

17. Jej istota polegała na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Nie był zatem to w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodom kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu, skoro przedmiotem zobowiązań obu stron od początku była waluta polska.

18. Ryzyko zmiany kursu waluty obcej przyjętej jako miernik wartości świadczeń z umowy kredytu z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron takiego zobowiązania – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

19. Trudno zatem uznać, aby konstrukcja umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współzycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony.

20. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza przepisów prawa, zasad współzycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

21. Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego.

22. Zgodnie bowiem z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA

Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

23. W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

24. W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

25. Nie było sporu między stronami, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c., czego nie zmienia fakt, że w czasie jej zawierania prowadzili działalność gospodarczą. Nie ma bowiem żadnych dowodów na to, by umowę kredytową zawierali w bezpośrednim związku z taką działalnością.

26. Postanowienia wskazywane przez powodów jako niedozwolone były zawarte w umowie zasadniczej tylko w zakresie przewidującym, że kredyt jest „indeksowany do waluty obcej CHF” (§ 2.1 zdanie drugie umowy). Pozostałe postanowienia zawarto w regulaminie, a dotyczyły one sposobu ustalenia salda zadłużenia w walucie obcej po wypłacie kredytu w PLN oraz zaliczania spłaty dokonywanej w PLN na zadłużenie w walucie obcej, ale również przeliczeń w przypadku zmiany waluty kredytu lub po wypowiedzeniu umowy (§ 14.8 i § 21.3 regulaminu).

27. Wskazane zapisy przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na CHF według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku. Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na CHF według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli. Kurs sprzedaży ustalany w podobny sposób miał być przyjęty do przeliczenia zadłużenia w przypadku wypowiedzenia umowy przez Bank.

28. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w regulaminie. W żaden bowiem sposób nie zdefiniowano, jak powstaje tabela zawierająca te kursy i jak są one wyznaczone.

29. Oznacza to, że Bank miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty indeksacyjnej.

30. Ostatecznie, w świetle dowodów przedstawionych przez strony nie ulega wątpliwości, że umowa została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie z pewnością mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi wszystkich pozostałych postanowień, w szczególności nie uzgadniano tego, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Oznacza to, że te pozostałe postanowienia, podobnie jak postanowienia regulaminu (stanowiącego wszak integralną część umowy), nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

31. W tym zakresie zbędne było przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka wnioskowanego przez Bank w odpowiedzi na pozew. Nie uczestniczył bowiem przy zawieraniu umowy między stronami (por. pismo pozwanego k. 243), zatem nie miał wiedzy o rodzaju i zakresie przekazywanych im informacji. Nie mógłby przy tym wiarygodnie potwierdzić, że powodów poinformowano, że mogą negocjować każde postanowienie umowy i regulaminu, a co najwyżej wyjaśnić, że w Banku w tym zakresie opracowano pewne procedury i powinny być one zastosowane. Nie negując faktu opracowania takich procedur, informacja o ich istnieniu nie oznacza automatycznie, że zostały zastosowane względem powodów. Pozwany nie przedstawił natomiast żadnego dowodu na to, że na którymkolwiek etapie zawierania umowy powodów informowano o sposobie ustalania kursu waluty indeksacyjnej przez Bank na

potrzeby rozliczenia umowy i możliwościach negocjacji w tym zakresie. Nawet zatem, gdyby świadek wskazał, że taka powinność informacyjna i możliwość negocjacji istniała, nie znaczyłoby to, że zostały one przedstawiono powodowi. Również z ich zeznań nie sposób wysnuć takiego wniosku, zwłaszcza, że nie pamiętali szczegółów zawierania umowy, a generalnie nie zapoznawali się z treścią podpisywanych w związku z nią dokumentów. Okoliczność, że zaniechali tego i nie wyrażali żadnych wątpliwości lub nie formułowali żadnych pytań dotyczących umowy, nie oznacza jednak, że doszło do indywidualnego uzgodnienia jej wszystkich postanowień. Dla wykazania takiego faktu – jak wspomniano wcześniej – konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz że była im ona realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali.

32. W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie.

33. Ponieważ powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

34. Kwestionowane postanowienia przewidują indeksację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne.

35. Ponownie podkreślić należy, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia.

36. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w swoim funkcjonowaniu podlega nadzorowi regulatora rynku, a nadto musi uwzględniać otoczenie rynkowe. Czynniki te nie pozbawiały go bowiem uprawnienia do jednostronnego kształtowania kursów i znacznej swobody w tym zakresie, a tym samym wpływania na wysokość zobowiązań kredytowych obu stron.

37. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

38. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy (powodowie) mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób niemal dowolny i niezależny od kredytobiorców mógł zatem kształtować wysokość zobowiązania w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy referencyjnej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

39. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy sprawia, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

40. Nie ma znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne.

41. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

42. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy i czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

43. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o przesłuchanie świadka z odpowiedzi na pozew).

44. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy pozostawały późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane na podstawie aneksów lub zmian regulaminu, precyzujących na przyszłość sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej. Miałyby one znaczenie, gdyby zostały zawarte w celu jednoznacznego wyeliminowania postanowień niedozwolonych, o których abuzywności kredytobiorca został poinformowany lub miał tego świadomość, a nadto godził się na ich zastosowanie do przeszłych rozliczeń, w ramach zmiany umowy decydując się na ich wyeliminowanie wyłącznie na przyszłość.

45. Odnosząc się do podpisanego przez strony aneksu z 10.04.2013 r. dostrzec trzeba że dotyczył wyłącznie umożliwienia spłaty kredytu w walucie indeksacyjnej i nadal nie definiował sposobu ustalania kursu w przypadku spłaty w walucie polskiej. Nie eliminował zatem skutków związanych ze stosowaniem niedozwolonych postanowień w przeszłości, a jedynie dawał powodom na przyszłość możliwość uniknięcia ich stosowania przez dokonywanie spłat w walucie szwajcarskiej z pominięciem przeliczeń Banku. Było to jednak nadal rozwiązanie połowiczne, gdyż umożliwienie spłaty w walucie obcej dotyczyło wyłącznie spłaty kapitału kredytu i odsetek, zaś opłaty i prowizje nadal miały być pobierane w walucie polskiej, a zatem z możliwością stosowania do ich przeliczeń kursów jednostronnie wyznaczanych przez Bank.

46. W tym miejscu dodać trzeba, że nie sposób podzielić argumentów pozwanego powołującego się na to, że aneks stanowił w istocie odnowienie zobowiązania.

47. Zgodnie z art. 506 k.c. odnowienie następuje wówczas, jeżeli w celu umorzenia zobowiązania dłużnik zobowiązuje się za zgodą wierzyciela spełnić inne świadczenie albo nawet to samo świadczenie, lecz **z innej podstawy prawnej**, co sprawia, że dotychczasowe zobowiązanie wygasa. W razie jakichkolwiek wątpliwościyczytuje się natomiast, że zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia.

48. W treści aneksu i zeznań powodów trudno dostrzec jakkolwiek wolę zmiany podstawy prawnej, na podstawie której strony świadczyły swoje zobowiązania w wykonaniu dotychczasowej umowy kredytowej i chęć wygaszenia tego stosunku. Wręcz przeciwnie, wynika z nich, że istota zmiany zawartej w aneksie dotyczy istniejącego zobowiązania z umowy kredytu, które strony zamierzają utrzymać. Nie ma zatem możliwości uznania go za odnowienie w rozumieniu art. 506 k.c. Paradoksalnie zresztą uznanie argumentu pozwanego za słuszny prowadziło do konieczności ustalenia, że stosunek prawny z umowy kredytowej między stronami już nie istnieje, gdyż wygasł z mocy odnowienia – co wydaje się jednak pozostawać w sprzeczności z całą resztą argumentacji zawartej w odpowiedzi na pozew i dążącej do wykazania, że umowa pozostaje w mocy.

49. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i nie wiążą powodów.

50. Wyeliminowanie wskazanych zapisów i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących indeksacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodom powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

51. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

52. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

53. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, Jana Pereničova i Vladislav Perenič przeciwko SOS financ spol. sr.o., ZOTSiS 2012/3/I-144, pkt 33).

54. Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski (NBP) lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

55. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a CHF był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu.

56. W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu indeksacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

57. W konsekwencji, uznanie za niedozwolone klauzul wskazywanych przez powodów skutkuje również uznaniem za niedozwolony całego mechanizmu indeksacji, którego wyrazem są w szczególności postanowienia § 2.1 zdanie drugie umowy (waluta indeksacji) i § 7.4 oraz § 9.2.1 regulaminu (dotyczących kursów stosowanych do ustalenia salda zadłużenia i zaliczania rat spłaty), ale również § 14.8 i § 21.3 regulaminu (dotyczące przeliczeń w przypadku zmiany waluty kredytu lub po wypowiedzeniu umowy).

58. Po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron nadal jednak może być wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

59. W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (166 643,32 PLN), cel kredytu, okres i termin spłaty (228 miesięcy, ratałnie, zgodnie z harmonogramem ustalonym według § 10 i 11 regulaminu), wysokość prowizji oraz oprocentowanie (suma marży i stopy bazowej).

60. Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

61. W ten sposób jednocześnie osiągnięty zostaje cel przepisów art. 385¹ k.c. i dyrektywy 93/13/EWG, wyłożony przez TSUE i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.).

62. Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 382/18, że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR) jest równoznaczne

z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

63. Po pierwsze, powtórzyć trzeba, że uznanie postanowień umowy za niedozwolone, co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a jej nieważność (bezskuteczność) powstaje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania.

64. Po drugie, jak zresztą wskazano w uzasadnieniu przywołanego wyroku SN, przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.).

65. Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy.

66. Jak natomiast już wskazano, eliminacja postanowień dotyczących kursów wymiany, nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą – zgodną z art. 69 pr. bank. - jest umożliwienie powodom skorzystanie z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu.

67. Ponownie zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (por. uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok TSUE sprawie C-453/10 - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

68. Skoro umowa stron po takim zabiegu nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego.

69. Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczone jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu. Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie sprzeciwia się zastosowaniu wskaźnika LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu; nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współzycia społecznego. Bez znaczenia jest również, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

70. Dla stosowania przepisów art. 385¹ k.c. zbędne jest nadto rozważanie sytuacji gospodarczej, w której potencjalnie może znaleźć się Bank, który stosował postanowienia niedozwolone, wskutek ich wyeliminowania z umowy. Istota tej regulacji polega bowiem na tym, że stanowi on sankcję dla podmiotu, który stosował postanowienia niedozwolone. Jeżeli zatem Bank takie postanowienia opracował w swoim wzorcu umownym i je stosował, nie ma podstaw do wyłączenia stosowania sankcji z art. 385¹ k.c. tylko dlatego, że może go to narazić na trudności gospodarczej lub innej natury.

71. Podsumowując powyższe, należy przyjąć, że umowa stron jest ważna i skuteczna, natomiast bezskuteczne i niewiążące powodów są postanowienia dotyczące indeksacji do waluty szwajcarskiej.

72. Z tych przyczyn oddaleniu jako bezzasadne podlegało żądanie ustalenia nieważności umowy z przyczyny zawarcia w niej niedozwolonych postanowień dotyczących indeksacji do waluty obcej – o czym orzeczono w pkt. I

sentencji wyroku. Zastrzec przy tym trzeba, że twierdzenie o nieważności umowy powodowie wyraźnie wywodzili z faktu zamieszczenia w niej właśnie tych postanowień, nie uzasadniając w żaden sposób, aby inne postanowienia, nieodnoszące się do tej kwestii, a wymienione w żądaniu ewentualnym ustalenia ich bezskuteczności miały na tę ważność wpływ.

73. W związku z tym, że żądanie zapłaty kwoty 3 566,44 CHF było immanentnie związane z twierdzeniem o nieważności umowy i wywodzone wyłącznie z tego faktu, a obliczone jako różnica między kwotą kredytu wypłaconego, a kwotą, jaką powodowie spłacili w wykonaniu umowy, ustalenie, że umowa jest ważna przesądzało również o konieczności oddalenia żądania zapłaty wskazanej kwoty – o czym orzeczono w pkt. II sentencji wyroku.

74. Oddalenie roszczeń zgłoszonych jako główne aktualizowało konieczność rozstrzygnięcia o żądaniu ustalenia bezskuteczności (braku mocy wiążącej) wskazanych w pozwie postanowień umowy.

75. W uwzględnieniu poczynionych wyżej rozważań za niedozwolone i bezskuteczne uznać należało natomiast:

- a) § 2 ust. 1 zdanie drugie umowy – jako wskazujący na indeksację kredytu do waluty obcej,
- b) § 2 pkt 2, 12 regulaminu – ponieważ stanowi integralną część umowy, a zawarte w nim odniesienia do kredytu indeksowanego i tabeli kursów dotyczą mechanizmu, który ze wskazanych wyżej względów został ukształtowany w sposób niedozwolony, zatem wymaga eliminacji,
- c) § 7.4 regulaminu – z analogicznych względów jak w pkt. b), gdyż odnosi się do kredytów indeksowanych i reguluje sposób przeliczania zobowiązań z zastosowaniem tabeli Banku,
- d) § 9.2 regulaminu – z analogicznych względów jak w pkt. b), gdyż odnosi się do kredytów indeksowanych i reguluje sposób przeliczania zobowiązań z zastosowaniem tabeli Banku.

76. Za zasadne należało uznać również żądanie ustalenia bezskuteczności § 23 regulaminu. Zastrzega on do wyłącznej kompetencji Banku prawo zmiany regulaminu. Jest to wprawdzie zapis dozwolony zgodnie z regułą wyrażoną w art. 384¹ k.c., niemniej dla swojej skuteczności powinien precyzować warunki, w jakim taka zmiana może nastąpić. Brak określenia takich warunków sprawia, że Bank uzyskuje nieograniczone faktycznie prawo do jednostronnej modyfikacji zobowiązań umownych, co należy uznać za rażąco sprzeczne z interesem kredytobiorców – konsumentów i naruszające dobre obyczaje.

77. Nie zasługiwało natomiast na uwzględnienie żądanie ustalenia bezskuteczności:

- a) § 6 ust. 6 umowy – gdyż dotyczy wyłącznie technicznej kwestii pobierania środków z rachunku bankowego powodów i obowiązku utrzymywania na nim środków wystarczających do spłaty kredytu, zaś powodowie w żaden sposób nie uargumentowali, w jaki sposób postanowienie to miałyby naruszać ich interes lub dobre obyczaje i zakłócać równowagę kontraktową stron,
- b) § 14.1 umowy – gdyż przewiduje wyłącznie, że wszelkie zmiany umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności poza pewnymi wyjątkami, zaś powodowie w żaden sposób nie uargumentowali, w jaki sposób postanowienie to miałyby naruszać ich interes lub dobre obyczaje i zakłócać równowagę kontraktową stron,
- c) § 9.1 regulaminu – gdyż dotyczy wyłącznie technicznej kwestii pobierania środków z rachunku bankowego powodów, zaś powodowie w żaden sposób nie uargumentowali, w jaki sposób postanowienie to miałyby naruszać ich interes lub dobre obyczaje i zakłócać równowagę kontraktową stron,
- d) § 11.1 i 2 regulaminu – gdyż dotyczą wyłącznie technicznej kwestii dostarczenia powodom harmonogramu spłaty kredytu i informowania o jego zmianach, zaś powodowie w żaden sposób nie uargumentowali, w jaki sposób postanowienie to miałyby naruszać ich interes lub dobre obyczaje i zakłócać równowagę kontraktową stron. Zważywszy, że daty płatności rat definiował § 10 regulaminu, trudno w zapisie nakładającym na Bank obowiązek

terminowego udzielenia kredytobiorcom precyzyjnej informacji na temat harmonogramu spłaty kredytu dostrzec jakiegokolwiek naruszenie ich interesów.

78. Z tych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. oraz art. 385¹ § 1 i 2 k.c., powództwo ewentualne o ustalenie bezskuteczności postanowień umownych uwzględniono częściowo – jak w pkt. III sentencji wyroku.

79. Dostrzec trzeba z urzędu, że również niektóre inne postanowienia regulaminu odnoszące się do mechanizmu indeksacji i przeliczeń według kursu ustalanego przez Bank są bezskuteczne (np. § 14.8 i § 21.3), niemniej nie były one przedmiotem żądania powodów i nie było potrzeby orzekania o nich. Po wyeliminowaniu postanowień wskazanych wyżej, a dotyczących kursów i tabeli, staną się one bez znaczenia dla dalszego wykonywania umowy, gdyż będą odwoływać się do zapisów wyeliminowanych.

80. W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że nie wymagało rozstrzygnięcia zgłoszone jako ewentualne żądanie zapłaty kwoty 56 442,38 zł i 31 171,20 CHF z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Zastrzeżono je na wypadek oddalenia powództwa o ustalenie nieważności umowy z przyczyny uznania, że powodowie nie mają interesu prawnego w domaganiu się takiego ustalenia. Jak wskazano wyżej, powodowie taki interes mieli, niemniej ich żądanie w tym zakresie okazało się bezzasadne. Skoro zatem oddalenie powództwa nastąpiło z innej przyczyny niż wskazywana jako uzasadnienie roszczenia ewentualnego o zapłatę kwoty 56 442,38 zł i 31 171,20 CHF – nie zaktualizowała się potrzeba orzekania o tym właśnie roszczeniu.

81. Oddalenie roszczenia o zapłatę 3 566,44 CHF i brak potrzeby orzekania o roszczeniu zapłaty kwoty 56 442,38 zł i 31 171,20 CHF dezaktualizuje również potrzebę odnoszenia się do zarzutu przedawnienia tych roszczeń zgłoszonego w odpowiedzi na pozew.

KOSZTY PROCESU

82. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

83. Koszty procesu po stronie powodów obejmowały:

- uiszczoną opłatę od pozwu (1000 zł),
- opłatę za pełnomocnictwo (17 zł),
- wynagrodzenie pełnomocnika (advokata) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (5 400 zł).

84. Po stronie pozwanego koszty te obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnej) w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5 400 zł).

85. Zważywszy, że oddalono w całości żądanie główne stwierdzenia nieważności umowy i zapłaty z tego tytułu oraz w pewnej części żądanie ustalenie bezskuteczności jej postanowień, jednak uwzględniono argumentację dotyczącą niedozwolonego charakteru postanowień umowy, odmiennie oceniając tylko skutki ich eliminacji, w ocenie Sądu można przyjąć strony uległy sobie w połowie. Uzasadniało to koszty po stronie powodów do kwoty 3 208,50 zł, a po stronie pozwanego do kwoty 2 708,50 zł. Różnica tych kosztów w kwocie 500 zł wypada na korzyść powodów, zatem na podstawie art. 100 k.p.c. takie koszty zasądzono na ich rzecz w pkt. IV sentencji wyroku.